

**Projev předsedy Akademie věd ČR prof. Jiřího Drahoše
(XLIII. zasedání Akademického sněmu AV ČR, 12. 12. 2013)**

Vážené členky a členové Akademického sněmu, vážení hosté, dámy a pánové,

Vážené členky a členové Akademického sněmu, vážení hosté, dámy a pánové,

dovolte, abych nejdříve nastínil strukturu a obsah svého dnešního vystoupení. V první části bych rád pronesl několik poznámek k současné situaci v české vědě a výzkumu. Poté stručně okomentuji činnost Akademické rady od posledního sněmovního jednání. Závěrečné zamyšlení chci věnovat důležitým otázkám budoucího směřování Akademie věd, a to zejména Strategii jejího dalšího rozvoje.

Nyní tedy několik slov k současné situaci. Je všeobecně známo, že vědecké a výzkumné prostředí v České republice je poznamenáno nedomyšlenou implementací Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací z roku 2008. Lze konstatovat, že tato Reforma, která byla formulována a prosazována předchozími vládními garniturami, nepřinesla očekávané výsledky. Především nedošlo ke splnění základního předpokladu reformy – postupnému navyšování celkových výdajů státního rozpočtu o 8 % (asi 2 mld. Kč) ročně. Při nutnosti kofinancovat z těchto prostředků výstavbu a následně udržitelnost výzkumných infrastruktur budovaných ze strukturálních fondů, při přesunu výrazné části těchto prostředků do podnikatelského sektoru a při velkém nárůstu výzkumných kapacit vysokých škol má tento deficit za následek nedostatečné institucionální financování výzkumných organizací. Mírné navýšení účelové podpory dostupné pro pracoviště Akademie věd zdaleka nepostačuje ke kompenzaci tohoto výpadku. Navíc uvedená substituce účelovým financováním vede k fragmentaci výzkumu, k upřednostňování krátkodobých cílů a ke ztrátě schopnosti vytvářet širší syntézu příslušné problematiky, což omezuje možnosti koncepčního řízení výzkumných organizací.

Reforma tak ve svých důsledcích působí proti žádoucí spolupráci mezi akademickou a podnikatelskou sférou a zároveň nevhodně podněcovaným soupeřením o finanční zdroje staví bariéry naprosto samozřejmé spolupráci ústavů Akademie věd a vysokých škol. Je vytvářeno prostředí, v němž se potenciální zánik jednoho typu výzkumu stává nadějí pro udržení typu druhého, takže jednotliví aktéři systému výzkumu a vývoje jsou cíleně hnáni do bratrovražedných mediálních a lobbistických zápasů o omezené zdroje.

V uplynulých letech při svých četných schůzkách s politiky napříč politickým spektrem jsem byl opakovaně nucen argumentovat, že neuniverzitní výzkum není umělý výmysl, ale tvoří přirozenou součást badatelského prostoru, která má svou staletou tradici a opodstatnění. Není v Evropě (a to ani v její západní části) ani jinde ve světě výjimkou – naopak jako nástroj diferenciací a soustředění odlišných podob vědeckého výzkumu je funkčně využíván i nově zaváděn v řadě vyspělých zemí. Rád bych v této souvislosti připomněl jeho strmý nárůst v zemích označovaných jako asijské tygři, například v Koreji. Neuniverzitní výzkum nestojí proti vysokoškolskému ani průmyslovému výzkumu. Naopak, pokud je rozumně řízen, a Akademie věd o to od svého vzniku v roce 1993 intenzivně usiluje, může svým partnerům výrazně pomoci, a to jak na poli poznávání, tak i ve sféře hospodářské.

Dámy a pánové, mohl by vzniknout mylný dojem, že v současné době naplněné celou řadou politických a ekonomických problémů je výhodnější více se uzavřít do sebe a více se zaměřit na vlastní prospěch a zajištění vlastních zdrojů. Jako člověk, který se již dlouhou dobu pohybuje v oblasti řízení vědy, si však dovoluji poznamenat, že taková úvaha by byla zavádějící. V takových dobách je naopak žádoucí více spolupracovat a hledat perspektivnější a dlouhodobé výzvy, a společně je také vysvětlovat a zdůvodňovat společnosti i její politické reprezentaci, a tímto způsobem obhajovat důležitost kvalitní vědy, vzdělávání i inovativního podnikání a význam jejich dostatečné podpory.

Akademie věd vysoce oceňuje a respektuje význam vědy na vysokých školách i důležitost průmyslového výzkumu a vývoje. Akademie věd považuje instituce pěstující tyto podoby výzkumu za partnery, kteří si – stejně jako ona – zaslouží významné posílení jejich postavení. Pro dosažení synergických efektů ze vzájemné spolupráce je ovšem zapotřebí především vstřícné politické prostředí, které nebude jednotlivé složky tohoto systému stavět proti sobě, ale naopak dokáže plně využít jejich kulturní a ekonomický potenciál.

Sečteno a podrženo, dvacet let existence Akademie věd prokázalo, že jde o špičkovou instituci neuniverzitního výzkumu, které patří přední místo v systému vědy a vzdělávání současné české společnosti. Její další směřování je ovšem podmíněno dvěma předpoklady. Za prvé, vytvořením promyšlené koncepce jejího vnitřního rozvoje. Za druhé, příznivým vnějším politickým prostředím. První předpoklad se současné vedení Akademie věd snaží naplnit formulováním nové strategie, o níž budu mluvit v závěru svého projevu. Splnění druhého předpokladu je v rukou širší akademické obce, jakož i v rukou osvědčených podnikatelů a představitelů státu, kteří si uvědomí, že prosperita nikdy není zadarmo. Oblasti vědy, vzdělávání, inovativního podnikání a výzkumu jsou ve všech svých podobách v České republice dlouhodobě podfinancovány. Mají-li stabilně dosahovat výsledků srovnatelných s vyspělými zeměmi Evropy, je nutné, aby také jejich financování bylo srovnatelné, a to co do výše i co do koncepčnosti metod rozdělování, které by měly reflektovat kvalitu výzkumu a vzdělávání i potenciál inovativního podnikání.

Jsem přesvědčen, že hodnoty, které nás spojují – podpora vzdělanosti a tvůrčího myšlení, kterých je jistě zapotřebí i pro dosažení podnikatelského úspěchu – stojí za to, abychom společně usilovali o překonání současného období nestability. Jsem přesvědčen, že za dnešní situace musíme spojit síly a podpořit vše, co má potenciál zvýšit nejen ekonomický, ale i kulturní a sociální potenciál státu – tj. jeho civilizační konkurenceschopnost, a to především ve prospěch budoucích generací občanů České republiky.

Zpráva o činnosti Akademické rady

Vážené členky a členové Akademického sněmu, vážení hosté, dámy a pánové, nyní mi dovoluji stručně připomenout činnost Akademické rady v období od XLII. zasedání Akademického sněmu v březnu 2013. Konkrétní informace o našich hlavních aktivitách najdete v písemných podkladech, proto se zde mohu omezit jen na shrnutí toho nejpodstatnějšího.

Především rád konstatuji, že nově zvolená Akademická rada se ve své činnosti dobře „zaběhla“. Velkou pozornost jsme v uplynulém období věnovali přípravě návrhu výdajů

státního rozpočtu České republiky na výzkum, vývoj a inovace na rok 2014 s výhledem na léta 2015 a 2016. Pozitivní zprávou je, že alespoň prozatím se podařilo dosáhnout částečné stabilizace rozpočtu Akademie věd v letech 2014-2016 na úrovni kolem 4,5 miliardy korun ročně. Negativní zprávou je, že původní prorůstová varianta připravená Radou pro výzkum vývoj a inovace vzala za své s pádem Nečasovy vlády. Doufám, že s příchodem nového vládního kabinetu nás čeká pozitivnější vývoj.

Pro Akademii věd a její pracoviště má mimořádný význam příprava dalšího pravidelného hodnocení za léta 2010-2014, které by mělo proběhnout v roce 2015. K přípravě tohoto hodnocení ustavila Akademická rada pracovní skupinu složenou ze zástupců Akademické rady, Vědecké rady a garantů tří klíčových aktivit Individuálního projektu národního MŠMT *Efektivní systém hodnocení a financování výzkumu, vývoje a inovací*. Zároveň s ní se tematikou hodnocení intenzivně zabývala pracovní skupina Vědecké rady AV ČR a poskytovala důležité návrhy a podněty. Do konce tohoto roku má být zpracován základní koncept hodnocení, který bude poté předložen Akademické radě, Vědecké radě a širší akademické obci k podrobné diskusi. Informaci o stavu příprav hodnocení podá ve svém vystoupení členka obou pracovních skupin paní profesorka Jana Musilová.

Pokud jde o evropskou agendu Akademické rady, považuji za důležité připomenout, že jsme průběžně sledovali proces schvalování víceletého finančního rámce (tj. rozpočtu) EU na období 2014-2020, zejména pak přípravy programu Horizont 2020 a kohezní politiky pro uvedené období.

Vedle hlavního pilíře programu Horizont 2020 „Společenské výzvy“ (na něž směřuje 39 % prostředků programu) je pro Akademii věd zvláště důležitá jeho součást „Excelentní věda“ zahrnující financování výzkumu na hranicích poznání, spolupráci na nově vznikajících technologiích, aktivity na podporu mobility a profesního růstu výzkumných pracovníků a problematiku výzkumných infrastruktur. Součástí programu Horizont 2020 bude i specifická akce „Spreading Excellence and Widening Participation“, jejímž cílem je přispět k překonání rozdílů ve výzkumné a inovační výkonnosti mezi evropskými regiony a podpořit zvýšení účasti výzkumných týmů z nových členských zemí Evropské unie. Na tyto aktivity byla zaměřena konference H2020-TEERA 2013 (The EU HORIZON 2020 Programme and Teaming for Excellence in the European Research Area 2013), která byla oficiální akcí k zahájení programu Horizont 2020 v České republice za účasti komisařky M. Geoghegan-Quinn a na jejímž programu se podíleli i pracovníci vedení Akademie věd. Včera (11. prosince) již byly publikovány první výzvy programu Horizont 2020.

Z hlediska realizace nové kohezní politiky je pro Akademii věd zvláště důležitý Operační program „Výzkum, vývoj a vzdělávání“ v gesci Ministerstva školství a Operační program „Praha – pól růstu“, jehož řídicím orgánem je Magistrát hl. m. Prahy. Akademická rada pozorně sleduje vývoj v této oblasti a prostřednictvím svých zástupců se aktivně účastní jednání s cílem dosáhnout toho, aby národní dokumenty obsahovaly priority a návazná konkrétní opatření v souladu se zájmy pracovišť Akademie věd.

Tolik stručně k naší práci v uplynulém období, za kterou bych chtěl poděkovat všem, kteří se na ní aktivně podíleli.

Výsledky výzkumné činnosti

Vážené kolegyně a kolegové, v další části vystoupení mi dovoluje obrátit společnou pozornost k výsledkům naší výzkumné práce. Přehled malé části z nich máte na obrazovce před sebou – jako obvykle zde zmíním jen jeden subjektivně vybraný výsledek za každou vědní oblast.

Oblast věd o neživé přírodě

Pracovníci Astronomického ústavu se podrobně zabývali pádem planetky nad Čeljabinskem 15. února tohoto roku. Práci, ve které určili dráhu, strukturu a pravděpodobný původ planetky otiskl v listopadu časopis Nature. Čeští astronomové tím potvrdili, že patří v oboru výzkumu bolidů do světové špičky.

Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

Biotechnologický ústav podal dva mezinárodní patenty, které významným způsobem mohou zasáhnout do léčby nádorů a autoimunitních chorob. Laboratoř molekulární terapie vedená prof. Neužilem finalizovala výzkum ve vývoji nových protirakovinných látek na bázi jejich cílení do mitochondrií. V tuto chvíli probíhají preklinické testy. Druhý patent je z Laboratoře inženýrství vazebných proteinů, ve které byla pod vedením RNDr. Malého vytvořena nová generace proteinových ligandů vhodných k vývoji nových léčiv pro autoimunitní onemocnění (např. lupénku).

Oblast humanitních a společenských věd

V prestižním holandském univerzitním vydavatelství Brill byla vydána významná monografie, která podává podrobný popis morfologické struktury a pádové syntaxe staré hindštiny. Jejím autorem je pracovník Orientálního ústavu dr. Jaroslav Strnad. Publikace je též příspěvkem ke studiu historického vývoje nových indoárijských jazyků a lze ji použít i jako čítanku v univerzitních kurzech staré hindštiny.

V souvislosti s účinností nového občanského zákoníku od 1. ledna 2014, který zásadním způsobem rekonstruuje české soukromé právo, bych chtěl podotknout, že dva z tvůrců rekonstrukce, prof. Eliáš a doc. Havel, jsou výzkumnými pracovníky Ústavu státu a práva. V této souvislosti upozorňuji i na jejich monografii „Občanské právo pro každého“ publikovanou v letošním roce, ve které srozumitelným a čtivým způsobem seznamují veřejnost s principy a zásadami nové právní úpravy.

Dále bych rád zmínil, že počátkem října tohoto roku, šest let po tragickém požáru původní archeologické základny v Mikulčicích, otevřel brněnský Archeologický ústav nové výzkumné pracoviště, které je nejmodernější ve svém oboru v České republice. Základna splňuje všechny požadavky na špičkový interdisciplinární archeologický výzkum Mikulčic, Velké Moravy a středoevropského raného středověku.

V kontextu významných výsledků si dovoluji připomenout, že Akademie věd považuje trvale za svou prioritu přenos výsledků výzkumu do praxe. K tomu přispívá Rada pro spolupráci AV ČR s podnikatelskou a aplikační sférou. Akademie věd spolupracuje na mnoha desítkách projektů s významným aplikačním potenciálem – podrobnosti může každý zájemce najít ve veřejně dostupných výročních zprávách Akademie věd. Za všechny tyto aktivity zde zmíním jen program Nanotechnologie pro společnost, jehož

výsledky dosažené v letech 2006-2012 jsem shrnul na následujícím snímku. Tento program lze bezpochyby hodnotit jako velmi úspěšný a Akademie věd se při jeho správě znovu osvědčila jako zodpovědný a efektivní poskytovatel účelové podpory (bohužel již naposledy).

Jsem také rád tomu, že se daří rozšiřovat spolupráci Akademie věd v regionech České republiky, a to v reakci na konkrétní potřeby těchto regionů. V letošním roce obnovila Akademie věd smlouvu s Pardubickým krajem a v příštím roce se předpokládá rozšíření spolupráce v Jihočeském, Jihomoravském, Královéhradeckém kraji a kraji Vysočina. Akademie věd bude i nadále nabízet své odborné kapacity pro expertní, poradenskou a koordinační činnost orgánům státní i regionální správy k řešení aktuálních i dlouhodobých problémů veřejného zájmu.

V neposlední řadě musím připomenout, že byly ukončeny pětileté cykly prvních udělených Akademických prémie. Akademická rada uspořádala semináře, na kterých byly prezentovány a diskutovány dosažené výsledky.

Strategie dalšího rozvoje Akademie věd ČR

Vážené dámy a pánové, vážení hosté, v poslední části svého vystoupení si dovoluji pronést několik poznámek o postupu prací na nové Strategii dalšího rozvoje Akademie věd. V úvodu zmíním širší kontext její přípravy. Poté krátce okomentuji materiál „Základní teze Strategie rozvoje AV ČR“, který byl počátkem července tohoto roku předložen k diskusi a připomínkám všem pracovištím Akademie věd. V úplném závěru vás budu informovat o pracovním návrhu vybraného konkrétního výzkumného programu a jeho dílčích tématech, která jsme se již pokusili formulovat v souvislosti s přípravou strategie.

Nyní tedy k systémovým aspektům přípravy strategie. Pro širší kontext, v němž se rozvíjí český systém výzkumu, vývoje a inovací, jsou zásadní následující vývojové trendy: fenomén globalizace, zrychlování celosvětové výměny poznatků, rostoucí komplexnost vědeckých problémů, demografické proměny, tlak na zvyšování inovační výkonnosti ekonomik a snahy o konsolidaci veřejných rozpočtů.

Zásadní otázkou pro Akademii věd je, zda v tomto náročném kontextu dokáže obhájit a zajistit svoji pozici i do budoucna, a to zejména pokud by její poslání mělo být založeno jen na samotné kvalitě výzkumu a na soutěžení s českými vysokými školami v excelenci dosahovaných výsledků. Osobně jsem přesvědčen, že nikoliv, a to zejména s ohledem na zmíněné vývojové trendy, které si dovoluji stručně okomentovat.

Všichni se asi shodneme v tom, že vytváření a využívání vědění se nikdy neomezovalo národními nebo regionálními hranicemi. Moderní informační a komunikační technologie rozhodujícím způsobem přispívají k odstraňování dalších bariér. Mám tudíž za to, že základním imperativem každého ústavu Akademie věd musí být snaha o vědeckou excelenci v globálním prostoru, kde se nacházejí nejen silní konkurenti, ale i atraktivní partneři ke spolupráci. To, zda dokážeme uspět, může zásadním způsobem záviset právě na posílení naší schopnosti získávat si mezinárodní respekt a také na schopnosti zapojit náš národně konstituovaný systém výzkumu, vývoje a inovací do celosvětového kontextu

S fenoménem globalizace úzce souvisí i enormní nárůst vědeckých dat. Stále více

poznatků je produkováno ve stále kratším časovém rozmezí a celosvětově zpřístupňováno. Avšak bez ohledu na rostoucí dynamiku vědecké práce potřebuje věda dlouhodobé horizonty, aby mohla důsledně rozvíjet svou činnost. Budování vědeckých kompetencí a kapacit výzkumu s předem nejasnými výsledky vyžaduje od poskytovatelů veřejných prostředků trpělivost a připravenost ke strategickým investicím, jež nebudou primárně zaměřeny na očekávání krátkodobých výnosů. Všichni ale dobře víme, že osvícených politiků a podnikatelů bývá poskrovnu. Akademie věd budoucnosti musí být proto schopna vyvážit napjatý poměr mezi svou akceschopností dosahovat v krátkodobé perspektivě očekávané výsledky na straně jedné a vlastními zákonitostmi vědecké práce, spočívající v nevyhnutelné dlouhodobější orientaci, na straně druhé.

Vědecký a technologický pokrok sebou přinesl i zvyšující se komplexitu poznávacích procesů a narůstající očekávání společnosti vůči systému vědy. Z těchto důvodů již na řadu badatelských problémů nemohou nalézat odpovědi jednotlivé osobnosti či skupiny vědců, ale často to dokážou jen velké interdisciplinární týmy, přesahující jednotlivé instituce. Vysoce komplexní otázky, jež se bytostně týkají celé společnosti, jsou často označovány souhrnným názvem „velké společenské výzvy“. Aby Akademie věd mohla přispívat k jejich řešení, musí být schopna fundovaným způsobem definovat problematiku a umět vypracovat návrhy řešení, jež odpovídají aktuálnímu stavu vědeckého poznání. Pouze tak lze dosáhnout toho, aby se vědecké poznání stalo základem hledání politických rozhodnutí a společenského porozumění.

V České republice, obdobně jako v řadě dalších evropských zemí, probíhá přitom proces demografické proměny, který bude mít dalekosáhlé důsledky pro vývoj společnosti, její soudržnost a rovněž pro situaci na pracovním trhu. Tyto proměny budou mít nepochybně velký vliv i na oblast vědy a výzkumu. Akademie věd musí proto zvýšit svou atraktivitu nejen pro domácí, ale také pro zahraniční studenty, vědkyně a vědce, které bude potřeba nejenom získat, ale také udržet. Demografický vývoj, s jehož důsledky jsou nyní konfrontovány zejména vysoké školy, bude přitom v budoucnu vyžadovat mnohem vyšší kooperační úsilí jak ze strany vysokých škol, tak i Akademie věd.

V uvedených souvislostech je třeba zdůraznit, že klíčovým faktorem dlouhodobé hospodářské prosperity je kvalitní výzkum rozšiřující celkovou poznatkovou bázi a tím potenciálně dosažitelné technologické možnosti společnosti. Systematická podpora transferu poznatků a inovativního výzkumu v Akademii věd je tak důležitým předpokladem k utváření společenské proměny a ke stimulaci ekonomiky. Příspěvek Akademie věd k ekonomické prosperitě a vyšší konkurenceschopnosti České republiky současně vytváří předpoklady pro vyšší finanční podporu samotného systému vědy.

V neposlední řadě jde také o financování vědy a výzkumu. Snahy o fiskální konsolidaci veřejných rozpočtů budou i v případě uspokojivého hospodářského vývoje v následujících letech zásadním způsobem ovlivňovat prostor pro poskytovatele veřejných prostředků. Rozdělování dostupných zdrojů bude potřeba ještě ve větší míře orientovat na celospolečenské cíle. V této souvislosti mají zcela zásadní význam výdaje na vědu a vzdělávání, na něž je nutno pohlížet jako na investici do naší společné budoucnosti, nikoliv jako na pouhou dotaci. Vždyť jednou z podmínek zdravého hospodářského růstu je stoupající úroveň vzdělanosti a vědeckého výkonu. Věda a výzkum se ocitly v první řadě aktérů, usilujících o zachování kvality života a udržitelný rozvoj, a to jak v dimenzích ekonomické konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti, tak i respektováním environmentálních limitů. Státy, které chtějí být v budoucnu

konkurenceschopné, musí mít efektivní systém vědy a výzkumu se zajištěným odpovídajícím financováním.

Tato situace generuje celé spektrum výzev, před nimiž stojí Česká republika, které je nutno reflektovat a prakticky se s nimi vyrovnat. Jsem přesvědčen, že Akademie věd má všechny předpoklady pro to, aby bylo možné na takové výzvy reagovat a nabízet odpovídající nástroje k jejich řešení. Právě v této souvislosti je mimořádně významnou skutečností, že Akademie věd má díky komplexnímu hodnocení výzkumné činnosti svých pracovišť – připomínám, že v letech 2010-2011 jsme zhodnotili takřka 400 našich výzkumných týmů – detailní informaci o jejich výzkumném profilu, a tedy jedinečnou příležitost navrhnout koncepční změnu v organizaci svého výzkumu.

Na tomto základě byly formulovány „Základní teze Strategie rozvoje AV ČR“, na nichž se shodlo vedení Akademické a Vědecké rady a které si nyní dovoluji stručně shrnout.

Jak jsem již zmínil, uplynulých dvacet let prokázalo, že Akademie věd je významnou a nenahraditelnou součástí české vědy. Její stávající podoba je tudíž dobrým základem pro to, aby v blízké budoucnosti mohla působit jako *součást špičkové světové vědy, centrum národní kultury a podstatný hospodářský činitel*. Jde o to, aby Akademie věd byla i nadále institucí, která reflektuje a spoluutváří život ve všech jeho souvislostech a proměnách a vytváří spolehlivé institucionální zázemí pro další generace badatelů v této zemi. Jde však také o to, aby převzala svůj díl odpovědnosti za kvalitu života, úroveň vzdělanosti a prosperitu budoucích generací občanů České republiky, a v neposlední řadě přispívala i k řešení společenských a globálních problémů.

Předpokládáme, že výsledky výzkumné činnosti Akademie věd budou prezentovány v rámci základních oblastí směřování s pracovními názvy *Hranice poznání, Proměny společnosti a globální výzvy a Špičkové technologie*, které srozumitelným způsobem představí široké veřejnosti činnost Akademie věd jako instituce neuniverzitního typu propojující základní a aplikovaný výzkum.

Hlavní priority a záměry dalšího rozvoje Akademie věd nelze uplatňovat bez zvýšeného důrazu na *kvalitu, relevanci, autonomii a otevřenost* při naplňování všech funkcí a rolí Akademie věd. Tyto základní principy vycházejí jak z našich dosavadních zkušeností, tak i ze zkušeností fungování moderních institucí neuniverzitního výzkumu v náročném globalizovaném konkurenčním prostředí.

V uvedených souvislostech je třeba poslání Akademie věd formulovat tak, aby přesněji reflektovalo její zaměření na vysoce specializovaný, interdisciplinární a inovativní výzkum s reflexí problémů a výzev, jimž čelí současná společnost, ekonomika a kultura. Významná část výzkumné činnosti Akademie věd a jejích pracovišť se tak bude realizovat v širších interdisciplinárních projektech umožňujících přispívat k řešení společenských a globálních problémů, které jsou zároveň důležité pro vyvážený rozvoj české společnosti a ekonomiky.

Hlavním cílem nové strategie je zvýšit kvalitu a efektivitu vědecké práce, a to zejména využitím synergie výzkumných kapacit v klíčových směrech výzkumu a posílením flexibility pracovišť Akademie věd jako celku, a tak lépe a pružněji reagovat na vývoj vědy a konkrétní problémy života české společnosti. Dalším v perspektivě sledovaným cílem je zapojení partnerů z vysokých škol a podnikatelské sféry, včetně jejich

personálních a finančních kapacit, do tvorby a řešení výzkumných programů Akademie věd, a přispívat tak k formování znalostní společnosti a ekonomiky.

Výše uvedených cílů lze dosáhnout vytvořením programové struktury Akademie věd, která umožní nasměrovat její výzkumné kapacity tak, aby byly schopny identifikovat důležité vědecké a společenské otázky a navrhnout jejich komplexní řešení. Programová struktura Akademie věd bude rovněž sloužit k prezentování její činnosti navenek.

Základním prvkem utvářené programové struktury budou programy výzkumné činnosti, které budou formulovány skupinami složenými z ředitelů participujících pracovišť a koordinátorem příslušného programu s přihlédnutím k potřebám společnosti, prioritám vedení Akademie věd a Národním prioritám orientovaného VaVal. Tematicky blízké programy výzkumné činnosti Akademie věd budou integrovány do širších výzkumných okruhů.

Předběžná shoda panuje na následující struktuře okruhů výzkumné činnosti: *Struktura hmoty a vesmíru, Matematika a informatika, Buňky a organismy, Zdraví člověka, Společnost a komunikace, Paměť a kultura, Země, příroda a člověk, Zdroje a využití energie, Nové materiály a technologie.*

Dále předpokládáme, že programová struktura Akademie věd bude pravidelně prověřována v rámci hodnocení pracovišť a jejich vědeckých útvarů. Je zřejmé, že v rámci dalšího plánovaného hodnocení v roce 2015 nemůže proběhnout hodnocení konkrétních programů výzkumné činnosti formulovaných na základě nové strategie, ale lze mezinárodně posoudit jejich návrhy ve formě programových záměrů. Skutečnost, že souběžně s hodnocením pracovišť a jejich vědeckých útvarů bude prováděno i hodnocení programových záměrů, poskytne vědeckým pracovníkům motivaci navazovat spolupráci překračující hranice jednotlivých institucí a vědních oborů.

Z hlediska financování výzkumné činnosti by to znamenalo, že institucionální financování pracovišť Akademie věd nebude založeno jen na hodnocení kvality výsledků a výstupů, ale bude reflektovat i výzkumné programy Akademie věd jako celku. Pravidla pro rozdělování institucionálních prostředků rozpočtové kapitoly Akademie věd budou stanovena tak, aby byla motivační a zároveň zajistila dostatečnou stabilitu a kontinuitu financování pracoviště po určité období. Stále však platí to, co jsem říkal už dříve – jedním ze základních předpokladů pro implementaci strategie musí být současné rozdělování institucionálních prostředků mezi pracoviště.

Vážené kolegyně a kolegové, jsem přesvědčen, že na strategii je třeba pohlížet s vědomím pozitivních budoucích změn. Rovněž tak jsem přesvědčen, že nová strategie zvýrazňuje přednosti Akademie věd a umožňuje do budoucna zajistit a posílit její jedinečnou roli ve výzkumném a vzdělávacím prostoru České republiky. Akademie věd musí v rámci nové strategie vystupovat jako sebevědomý subjekt, který garantuje výzkum na pracovištích, s transparentní vědní politikou, kterou lze také přesvědčivě komunikovat vůči veřejnosti a její politické reprezentaci. V každém případě však platí, že Akademie věd nebude schopna úspěšného rozvoje, pokud nebude její další směřování vedeno společným úsilím.

Pokud jde o harmonogram dalších kroků, předpokládám, že Akademická rada do konce ledna příštího roku dopracuje koncepční dokument ke strategii, který bude v průběhu února opětovně zaslán ke konzultacím a dalším připomínkám všem pracovištím

Akademie věd. Poté bude projednán v jednotlivých vědních sekcích tak, aby mohl být předložen ke schválení Akademickému sněmu AV ČR v prosinci 2014. Z tohoto místa si dovolím poděkovat těm ředitelům pracovišť, výzkumným skupinám i jednotlivým vědcům, kteří přistoupili s plnou odpovědností k tomuto náročnému úkolu. Jsem tomu rád zejména proto, že hlavní tíha za naplňování programů výzkumné činnosti bude samozřejmě ležet na vedení jednotlivých pracovišť. Opětovně však zdůrazňuji, že klíčové „neprogramové“ aktivity budou standardní součástí výzkumné činnosti Akademie věd a budou i nadále financovány z institucionálních prostředků Akademie věd. Předpokládáme, že tato klíčová část strategie bude dále diskutována počátkem příštího roku a rozvíjena jako společný projekt, jehož výsledná podoba vznikne teprve ze spolupráce reprezentací jednotlivých pracovišť, Akademické a Vědecké rady.

Vážené dámy a pánové, vážení hosté, nyní si vás dovolím stručně informovat o příkladu návrhu *konkrétního výzkumného programu a jeho dílčích tématech*, která jsme se již pokusili formulovat v souvislosti s přípravou naší nové strategie v rámci výzkumného okruhu Zdraví člověka.

Tento výzkumný okruh se dotýká mimo jiné i oblasti kvality života ve zdraví a nemoci jako společenské výzvy pro 21. století. V rozvinutých zemích kvalitu života výrazně snižují onemocnění, která jsou důsledkem životního stylu a prodlužování délky života a která jsou označována jako tzv. civilizační choroby. Mezi tyto choroby řadíme především onemocnění postihující kardiovaskulární, nervový a dýchací systém, nádorová onemocnění, poruchy látkové přeměny a choroby pohybového aparátu. Tato onemocnění představují pro samotné pacienty i pro celou společnost rozsáhlý lidský, lékařský, etický a v neposlední řadě i socioekonomický problém.

V uvedených souvislostech byl proto formulován konkrétní návrh výzkumného programu s názvem Civilizační choroby, který předběžně zahrnuje výzkumné aktivity asi 10 ústavů Akademie věd a který se dále člení na následující dílčí témata:

- Poruchy nervového systému v průběhu vývoje a stárnutí
- Chronický zánět jako společná příčina mnoha civilizačních chorob
- Buněčná energetika – Achillova pata civilizačních chorob
- Genetické faktory jako klíčová součást etiopatogeneze civilizačních chorob
- Věk a pohlaví jako klíčové faktory pro vznik a průběh onemocnění
- Bioinženýrství jako motor biomedicínského výzkumu
- Socioekonomické dopady a šíření výsledků biomedicínského výzkumu
- Etické, právní a lidské dopady nemocí, paliativní problematika

Uvedená témata pokrývají rozmanité směry ve výzkumu civilizačních chorob (některá z nich doplněná o příklady externí spolupráce vidíte na snímku). K budoucímu porozumění příčin vzniku těchto chorob a následnému omezení jejich dopadu na jedince i společnost je zcela zásadním předpokladem kvalitní a mnohohrstevný multidisciplinární výzkum. Ten zde představuje především studium molekulárních, buněčných, systémových a populačních aspektů rozvoje onemocnění, stejně tak jako řešení navazujících eticko-právních otázek vyplývajících z nových způsobů léčby. Z detailní znalosti v kontextu poznatků souvisejících oborů pak vychází výzkum zaměřený na vývoj nových preventivních opatření, vyšetřovacích metod, léčebných postupů (včetně samotného vývoje léčiv), vývoj specializovaných pomůcek a minimalizaci společenských a osobních ztrát a nákladů, jež tyto nemoci představují. K tomu mohou velkou měrou kromě biomedicínských, společenských a humanitních oborů napomoci nové poznatky v

technických disciplínách (např. přizpůsobené ovládání přístrojů běžné denní potřeby, nové materiály nebo nové zdravotnické pomůcky).

Dámy a pánové, v úplném závěru mi dovoluji vyjádřit přesvědčení, že promyšlená příprava Strategie dalšího rozvoje Akademie věd v úzké součinnosti s příslušnými orgány Akademie a dostatečný časový prostor pro přípravu a projednání klíčových dokumentů s vedením jednotlivých pracovišť povede k žádoucímu zvyšování kvality a efektivity výzkumu, pružnější reakci na konkrétní problémy života české společnosti a také k posílení pozice Akademie věd jako klíčové součásti systému vědy a výzkumu v České republice s nezastupitelnou rolí.

Děkuji vám za pozornost.